

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О.ДЕКАНА ФСП

Яна ЦИМБАЛЕНКО

(ініціали, прізвище)

« 28 » вересня 2020 р.

ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

назва навчальної дисципліни)

(шифр за ОНП (2020) 303)

ПРОГРАМА навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти

третій (освітньо-науковий) рівень

(назва освітнього ступеня)

спеціальністю

032 Історія та археологія

(шифр і назва)

Освітня програма

Історія

(назва)

Ухвалено методичною комісією

факультету соціології та права

(назва факультету, інституту)

Протокол № 1 від 28 вересня 2020р.

Голова методичної комісії

Костянтин ПОПОВ

(підпис)

(ініціали, прізвище)

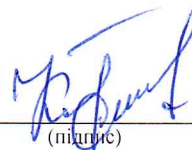
«28» вересня 2020 р.

Київ - 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Зав. каф. історії; проф., д.і.н. Костилова Світлана Олександрівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

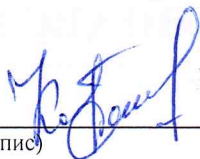
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри Історії
(повна назва кафедри)

Протокол від "10" вересня 2020 року № 2

Завідувач кафедри історії
(голова НМКУ 032 «Історія та археологія», гарант ОНП доктора філософії «Історія»)

(підпис)

(Світлана КОСТИЛЄВА)
(ініціали, прізвище)

"10" вересня 2020 року

Програму ухвалено на засіданні НМКУ 032 «Історія та археологія»
(протокол №2 від 10.09.2020р.)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **Історичне джерелознавство**
складена відповідно до освітньої програми (ОНП-2020) «*Історія*»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(рівень вищої освіти)

спеціальності **032 Історія та археологія**
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна належить до циклу *нормативної підготовки*
навчальних дисциплін для здобуття глибоких знань зі спеціальності

Статус навчальної дисципліни **обов'язкова**

Обсяг навчальної дисципліни **3 (90 год.)** кредитів ЄКТС.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна (кредитний модуль) викладається в 3-му семестрі (для набору 2019 року) 2-го курсу та 1-му семестрі (для набору 2020 року) 1-го курсу навчання з освітньої програми «*Історія*» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «*доктор філософії*»

В структурно-логічній схемі програми підготовки фахівця:

- навчальну дисципліну (кредитний модуль) **забезпечують** наступні дисципліни та кредитні модулі: знання та вміння з історичного джерелознавства, організації науково-дослідної роботи (зокрема щодо підготовки освітньо-кваліфікаційних робіт), теорії та методології історичної науки, інформаційно-комунікаційних технологій у роботі історика, набуті під час навчання на першому та другому РВО, а також в II-III семестрах за програмою підготовки докторів філософії.

- навчальна дисципліна (кредитний модуль) **забезпечує** формування наукового світогляду аспірантів з освітньої програми «*Історія*» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, та є базовою основою для підготовки розділів дисертаційної роботи.

Дисципліна є однією з базових у підготовці аспірантів до написання й апробації дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Її вивчення передбачає реалізацію низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, формує системне наукове світорозуміння, загальну і дослідницьку культуру, розвиває практичні навички наукового пошуку, забезпечує теоретико-методологічну зрілість майбутніх істориків.

Здобуті у процесі вивчення дисципліни «Історичне джерелознавство» знання, вміння та досвід сприятимуть усвідомленню культурно-інтелектуального підґрунтя джерельної бази, розвитку наукового мислення, розумінню норм та принципів наукової етики, продукуванню інноваційних ідей та нарощуванню аналітичного інструментарію для успішної реалізації власного наукового проекту.

Комплексний підхід до вивчення джерел різної генеалогії є особливо актуальним у контексті реалізації стратегічних завдань державної гуманітарної політики та інформаційної безпеки України на сучасному етапі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни є:

– сприяння розширенню у молодих науковців розуміння концепції історичного джерелознавства, закономірностей походження історичних джерел, їхньої природи та характеру, класифікації, особливостей формування джерельної бази та її структури. Сформувані чіткі теоретичні уявлення в галузі історичного джерелознавства та здатність на практиці використовувати теорію і методику у наукових дослідженнях.

– формування у аспірантів **компетентностей**

ЗДАТНІСТЬ¹:

ЗК2	Здатність до генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, розв'язання актуальних наукових та соціокультурних проблем.
ЗК3	Здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей, синтезувати теоретичні знання (концепції) з результатами власних досліджень.
ФК3	Здатність до критично-оцінювального ставлення до історичної спадщини попередніх поколінь дослідників, їх досвіду, а також результатів сучасних досліджень, виявлення й аргументованої критики фальсифікованих і псевдонаукових розробок за спеціальністю історія та археологія.
ФК4	Здатність до критично-оцінювального ставлення до різних типів історичних джерел, активного використання їх у власних наукових працях.
ФК5	Здатність давати експертну оцінку науковим працям зі спеціальності історія та археологія, виконувати функції наукового керівника і консультанта, а також наукового редактора текстів зі спеціальності історія та археологія, співпрацювати з редакторами власних наукових робіт.
ФК6	Здатність забезпечувати високий рівень якості власних наукових та науково-методичних праць.
ФК7	Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати перспективні наукові проблеми в рамках спеціальності історія та археологія й пропонувати шляхи їх вирішення.
ФК8	Здатність планувати й організовувати роботу дослідницьких колективів для вирішення наукових та науково-освітніх завдань, а також реалізовувати колективні дослідницькі проєкти.
ФК10	Здатність до наукової комунікації в академічному середовищі, у тому числі й міжнародному, організації й проведення комунікативних заходів задля налагодження співпраці з широкими колами громадськості.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни².

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набудуть таких загальних **програмних результатів навчання**:

ПРН-2 Уміти на основі знань шукати й верифікувати різнотипні джерела, формувати з

¹ Мета навчальної дисципліни визначається через перелік компетентностей (здатностей вирішувати певні завдання), які має продемонструвати аспірант після засвоєння навчальної дисципліни. Узагальнені компетентності, що зазначені в освітній програмі надаються з відповідними кодами

² Завдання вивчення навчальної дисципліни подаються у вигляді системи знань та умінь із зазначенням певного рівня їх сформованості (Рекомендується використовувати таксономію Б. Блюма), що дозволяє визначити необхідний рівень оволодіння навчальним матеріалом та розробити засоби діагностики навчальних досягнень аспірантів. Узагальнені знання і уміння, що зазначені в освітній програмі надаються з відповідними кодами

них джерельну базу достатню для вирішення конкретних дослідницьких завдань.

ПРН-5 Знати, враховувати й переосмислювати наявні історичні й джерелознавчі наукові концепції.

ПРН-7 Уміти аргументовано оцінювати рівень досліджень, наявних в історичній галузі.

ПРН-11 Знати сучасні концепції планування й організації історичних досліджень з урахуванням сучасних методів і засобів.

2. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна теорія історичного джерелознавства

Тема 1.1. Предмет, методологічні основи історичного джерелознавства..

Предмет джерелознавства. Джерелознавство як спеціальна галузь наукових історичних знань, наука про історичні джерела, теорію і практику їх використання в історичних дослідженнях.

Завдання історичного джерелознавства. Теоретичні завдання джерелознавства. Вироблення принципів та методів наукового дослідження історичних джерел і використання джерельної інформації. Практичні завдання джерелознавства. Вдосконалення наукових методичних прийомів і засобів вивчення і використання історичних джерел. Використання історичних джерел у визначенні сукупності наукових фактів.

Структура джерелознавства. Внутрішня структура джерелознавства як системи знань про історичні джерела та їх наукове використання. Теорія джерелознавства, методологія і методика джерелознавства, джерелознавча практика. Аналітико-інформаційне джерелознавство як системне вивчення окремих джерел та їх груп. Функціональна структура джерелознавства.

Зв'язок джерелознавства з іншими галузями знання. Спеціальні історичні дисципліни як компоненти джерелознавства, їх класифікація. Група спеціальних історичних дисциплін, що визначають окремі види джерел і розробляють методи їх вивчення. Формування в окремі дисципліни певних етапів роботи з джерелами

Тема 1.2. Класифікаційні ознаки і критерії класифікації історичних джерел..

Наукова класифікація джерел як теоретико-методологічна процедура і метод опанування джерельним матеріалом. Завдання класифікації, вироблення її принципів. Поняття класифікаційної ознаки. Виявлення ознак, які характеризують типові зовнішні або внутрішні особливості різних джерел.

Поняття класифікаційної схеми. Застосування різних класифікаційних схем в історичних дослідженнях. Умовність класифікаційних схем. Загальні та спеціальні класифікаційні схеми.

Типологічна класифікація історичних джерел. Застосування ознаки способу кодування інформації для виділення основних типів джерел. Сучасні типи джерел, що несуть інформацію з допомогою технічних засобів.

Родова класифікація історичних джерел. Поділ певних типів джерел на роди за зовнішніми та внутрішніми ознаками.

Видова класифікація історичних джерел. Поняття виду джерела. Застосування формально-змістовних ознак для виділення окремих видів джерел.

Групування історичних джерел за хронологічно-географічною ознакою, за походженням, за рівнем збереженості, за способом зберігання, за унікальністю та масовістю, за оригінальністю, за способом створення, за палеографічними ознаками.

Класифікація писемних джерел за формою та змістом, за походженням.

Тема 1.3. Міждисциплінарні і міжпредметні зв'язки, значення історичного джерело-знавства для наук соціогуманітарного циклу.

Структуризація джерелознавства. Теоретичне та практичне / конкретне джерелознавство. Теоретико-методологічний, загальний (дисциплінарний), прикладний аспекти джерелознавства. Структурні елементи джерелознавства (логічний, предметний, функціональний, субдисциплінарний) та етапи їх визначення. Основні напрями пошуків структурування історичного джерелознавства.

Взаємозв'язок історичного джерелознавства з комплексом спеціальних історичних дисциплін. Визначення зв'язків джерелознавства з іншими підсистемами історичної науки. Зв'язки з історіографією. Архівознавство. Археографія. Археологія. Документознавство. Історична географія. Музеєзнавство. Кодикологія. Бібліографія. Бібліотекознавство. Інформатика.

Розділ 2. Аналітико-інформаційне та прикладне джерелознавство

Тема 2.1. Джерелознавча критика, її етапи

Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання. Наукова критика історичних джерел. Критика аналітична і синтетична.

Аналітична критика історичних джерел. Основні завдання аналітичної критики: встановлення часу та місця створення джерела, обставини його створення та функціонування, авторства. Атрибуція джерела, з'ясування його первісного змісту та вигляду. Текстологічне дослідження джерела. Тлумачення тексту джерела. Лінгвістичний аналіз як один з методів джерелознавчої герменевтики. Зовнішня та внутрішня критика джерела як важливі елементи аналітичної критики. Використання здобутих знань про джерело для встановлення його достовірності, повноти та об'єктивності наукової цінності.

Синтетична критика джерел. Поняття сукупності джерел з теми дослідження об'єкту як синтетичної критики. Встановлення об'єктивних зв'язків між джерелами в межах комплексу. Систематизація джерельної інформації.

Методика використання масових джерел. Застосування методів контент-аналізу, кореляційного, факторного і графічного. Використання новітніх електронних технологій для опрацювання масових джерел.

Тема 2.2. Методики пошуку і опрацювання історичних джерел.

Поняття методики історичного джерелознавства як сукупності методів і прийомів роботи з історичними джерелами. Співвідношення методики та

методології джерелознавства. Зміст і структура методів історичного джерелознавства. Загальнонаукові методи: аналітичний, синтетичний, логічний, ретроспективний, математичний, ілюстративний. Історичні методи: історико-порівняльний, хронологічний, синхроністичний, діахронний, типологічний та ін. Джерелознавчі методи: критичний, евристичний, метрологічний, археографічний, іконографічний, палеографічний та ін.

Головні етапи роботи з історичними джерелами: пошук, виявлення, відбір джерел, джерелознавча критика, використання джерельної інформації. Методика пошуку і виявлення історичних джерел. Джерелознавча евристика. Особливості пошуку опублікованих і неопублікованих джерел. Використання сучасних пошукових систем для виявлення джерел. Застосування методів історичної бібліографії.

Відбір джерел з теми дослідження. Залежність принципів відбору від мети і дослідницьких завдань. Суцільне і вибіркоче вивчення джерел. Поняття наукової вибірки джерел. Основні вибіркочі методи.

Тема 2.3. Основні групи джерел та новітні методики їх дослідження.

Речові джерела. Пам'ятки матеріальної культури як історичне джерело. Археологічні джерела та їх значення для вивчення етногенезу українського народу. Нумізматичні джерела. Архітектурні споруди як історичне джерело.

Зображальні джерела, основні їх різновиди. Відображення в зображальних джерелах історичного минулого, національних традицій, вірувань, побуту і духовної культури українського народу. Фотодокументи як різновид зображальних джерел з історії України. Кіно- і відеодокументи. Специфіка їх дослідження і використання.

Основні види усних історичних джерел з історії. Роль фольклористики, етнографії в розробці методів збирання і дослідження усних джерел. Видання усних джерел і особливості їх наукового використання. Основні види і особливості лінгвістичних джерел, їх інформативна цінність.

Значення лінгвістичних джерел для вивчення етногенезу на території України. Іншомовна термінологія в історичному джерелознавстві. Історіографічні терміни як різновид лінгвістичних джерел. Роль лінгвістики та ономастики у вивченні та використанні джерел.

Основні види писемних джерел. Провідне місце та роль писемних джерел у джерельній базі історії України. Літописна українська традиція. Українське книгодрукування. Епіграфічні джерела з історії України. Масові джерела з історії. Періодична преса та її місце в джерельній базі історії України.

Розділ 3. Комплекси джерел з історії України

Тема 3.1. Джерела з історії стародавніх часів та середньовіччя (IX–XVI ст.).

Характеристика актів як виду історичних джерел (час та умови виникнення публічних та приватних актів, особливості відображення в них дійсності). Джерелознавчий аналіз актових і діловодних документів. Формуляр документа. Акти світської влади (міждержавні та міжкнязівські угоди, жалувані, духовні, уставні грамоти і церковні устава, акти приватного характеру та нормативні акти). Перші міжнародні договори Київської Русі як актові джерела. Церковні устава.

Жалуванні грамоти. Руська правда: її основні редакції та списки, роль у подальшому розвитку корпусу законодавчих джерел. Устави та уставні грамоти.

Наративні джерела з давньої і середньовічної історії України. Писемні джерела іноземного походження про слов'ян та Русь. Візантійські джерела про ранню історію східних слов'ян. Арабські джерела з історії східних слов'ян.

Літописи, їх видові ознаки, соціальні функції. Поняття про літопис та літописний звід. Редакції та списки літописів. Протографи. Автори літописних текстів: їхній світогляд, соціальний статус. Етапи роботи літописців над текстами. Протографи та прийоми роботи літописців з ними. Особливості Давньоруської літератури. Літературні жанри. Повчання. Слова. Ходіння. Військові повісті. Агіографічні твори. Життя. Апокрифи. Патерики.

Різновиди актових джерел XIV – XVI ст., причини зростання їх кількості. Основні тенденції в еволюції формуляру актів. Привілеї та їх особливості. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 pp.). Литовська та Руська (Волинська) метрики: склад, історія вивчення та публікації. Матеріали сеймів та місцевих сеймиків. Акти Магдебурзького права. Жалувані, купчі та мінові грамоти, устави (Устава на волюки 1557 р.), інвентарі та люстрації. Книги гродських, магістратських та земських судів.

Нарративні джерела з історії України литовсько-польської доби Західноруські (білорусько-литовські) літописи. Супрасльський літопис першої половини XVI ст., Баркулабівський літопис (1545–1633 pp.), літопис Биховця середини XVI ст. «Літописець великих князів литовських», «Літопис Великого князівства литовського». Українські літописи XV – XVI ст. Густинський літопис кінця XVI ст. Львівський літопис. Острозький літописець. Літопис Густинського монастиря.

Історичні праці та мемуарна література. А. Контаріні «Подорож до Персії», «Записки про Московію» З. Герберштейна. «Хроніка польська, литовська, жмудська й усієї Русі» М. Стрийковського, «Опис Сарматії Європейської», «Хроніка Польщі» М. та Й. Бельських. «Війна скіфо-козацька» І. Пасторія. Опис України» Г. де Боплана та ін.

Тема 3.2. *Історичні джерела доби нової історії (XVII–XIX ст.)*

Основні види актів російських державних установ другої половини XVII–XVIII ст., що стосуються України. Основні тенденції в еволюції формуляру актів. Законодавчі акти гетьманського управління. Універсали, документація Генеральної, полкових та сотенних канцелярій, архів Коша Запорізької Січі, актові книги.

Описово-статистичні джерела як вид історичних джерел. Реєстри, компути, ревізії. Переписні книги 1666 р. та ін.

Пам'ятки правничої думки як історичні джерела.

Наративні джерела з історії України доби Гетьманщини. Праці літописного характеру другої половини XVII–XVIII ст. Український «Хронограф». «Синопис». «Кройніка» В. Софоновича. Місцеві та монастирські українські літописи. Козацьке літописання. Літописи Самовидця, С. Величка, Г. Грабянки. Місцеві та монастирські літописи. Праці літописного характеру «Пам'ятки про події в Польщі» А. Радзівіла. «Повідомлення про походження і звичаї козаків» А. Віміна. «Щоденник» Миколи Ханенка, «Щоденник» П. Апостола та ін.

Документальні джерела з історії України XIX – початку XX ст. Законодавчі

акти XIX – початку XX ст., їх основні різновиди та публікації. Зміни в оформленні та походженні документів державних установ. Еволюція формулярів окремих різновидів діловодної документації. Вплив технічних засобів фіксації інформації на зміст та форму документів. Призначення, структура, склад, ступінь повноти документів.

Маніфести, укази, регламенти, постанови, інструкції, положення, накази як різновиди документальних джерел XIX – початку XX ст. Діловодні документи Російської імперії XIX – початку XX ст. Документи державних установ. Протоколи та журнали засідань. Супровідні матеріали до протоколів. Діловодна документація державних підприємств та організацій. Діловодство поміщицьких маєтків та капіталістичних підприємств.

Судово-слідчі матеріали. Судові справи – комплекси документів процесу розшуку та суду. Практика складання судово-слідчих матеріалів, їхні формуляри. Інформативна цінність судово-слідчої документації.

Документи громадських, політичних об'єднань і рухів. Програмні та статутні документи партій і організацій, творів лідерів політичних та громадських об'єднань. «П Програмні документи народницьких організацій. Програми і статуту політичних партій. Протоколи з'їздів та конференцій. Твори лідерів та ідеологів партій.

Статистичні та нарративні джерела з історії України XIX – початку XX ст. Загальна характеристика статистичних джерел. Основні види статистичних джерел першої половини XIX ст. Військово-топографічні описи, господарчі статистичні описи, матеріали ревізій. Державна статистика. Діяльність центрального статистичного комітету Російської імперії у другій половині XIX ст. Відомча статистика: аграрна, промислова, статистичні праці, статистика транспорту і торгівлі. Земська статистика. Періодична преса. Принципи систематизації періодичних видань. Жанрові особливості матеріалів періодичної преси. Особливості відображення дійсності у періодичній пресі. Специфіка галузевих видань. Роль цензури у розвитку газетної та журнальної справи. Методика роботи з періодичними виданнями. Джерела особового походження. Особливості відображення дійсності у его-текстах. Основні жанри мемуарних творів. Щоденники та спогади. Автобіографії. Curriculum vitae та життєписи. Епістолярна культура

Тема 3.3. Особливості джерельної бази історії України новітньої історії (XX ст.).

Індустріальні перетворення та науково-технічна революція як фактори еволюції джерел. Особливості умов виникнення, змісту, функціонального призначення джерел. Джерела до історії української революції 1917–1920 рр. Законодавча діяльність українських урядів. Універсали Центральної Ради. Законодавчі акти доби гетьманату П. Скоропадського. Законодавчі акти доби Директорії. Мемуаристика доби визвольних змагань.

Законодавчі акти радянської доби. Систематизація законів та створення кодексів. Декрети, конституції, постанови, положення, резолюції, закони, постанови, укази. Договори, конвенції, протоколи, угоди. Матеріали з'їздів Рад, Верховної Ради УРСР та України. Діловодна документація. Діловодна «паперова» робота як галузь державного управління. Організаційна, розпорядча, планова, облікова, контрольна та звітна документація.

Стандартизація документів. Уніфікація формуляра ділових документів. Документи планування народного господарства як джерела з історії України. Статистичні джерела радянської доби. Промислова статистика. Статистика сільського господарства. Переписи населення. Своєрідність приватноправової документації ХХ ст. Обмеження створення приватноправових актів за радянських часів і створення нових зразків актової документації. Документальні матеріали представницьких органів державної влади. Матеріали політичних партій і громадських організацій в Україні. Джерела особового походження. Особливості формування цього комплексу у ХХ ст. Джерела особового походження за радянської доби. Особливості епістолярію. Перлюстрація. Специфіка мемуарної прози радянської доби. Класифікація мемуарних текстів. Феномен колективних спогадів. Автобіографії. Щоденники. Періодична преса. Еволюція різноманітних типів періодичних видань. Преса, влада, ідеологія, політика.

Основні види джерел з історії України доби незалежності. Конституція України 1996 р. Законодавчі акти. Діловодна документація підприємств та організацій. Документальні свідчення діяльності політичних та громадських організацій та об'єднань. Статистика. Публіцистика, періодика та мемуари. Формування та збереження первісної джерельної бази. Ресурси мережі Інтернет як історичне джерело. Публікація історичних джерел в Інтернеті. Джерелознавчі проекти в мережі Інтернет. Інформаційні сайти, соціальні мережі, блоги як історичні джерела.

3. Заплановані види навчальної діяльності та методи навчання

З навчальної дисципліни в навчальному плані набору аспірантів поточного року та додатку до нього заплановано наступні види:

- з навчальних занять: лекції, семінарські заняття
- з індивідуального завдання: *реферат*

Основні методи навчання³

Також під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються наступними методами і технологіями:

- 1) методи проблемного навчання (проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий (евристична бесіда) і дослідницький метод);
- 2) особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія, експрес-конференція, круглий стіл);
- 3) інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи аспірантів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять). Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення

³ Активні методи навчання у вищому навчальному закладі / М. Дяченко-Богун // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 14. - С. 74-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2014_14_14

традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережових комунікаційних можливостей (інтернет-семінар).

Під час вивчення навчального матеріалу застосовуються наступні **методи навчання**:

Під час **лекцій** використовуються методи проблемного навчання (проблемний виклад навчального матеріалу, евристична бесіда, дослідницький метод з урахуванням конкретного досвіду роботи з архівними документами, дотичного до науково-дослідної теми аспіранта).

На **семінарських** заняттях аспіранти беруть участь у різних формах роботи, які передбачають:

– виступ з основного питання або усна наукова доповідь (застосування імітаційного методу);

– доповнення, запитання до доповідача, рецензія на виступ в основному передбачають неігрові методи імітації;

– участь у дискусіях (можливості дискусійного методу дають змогу формувати навички поведінки при суперечках, зіткненні позицій, аналізу суперечностей у змістовому матеріалі й т. ін.; метод може використовуватись у будь-яких організаційних формах навчання);

– інтерактивні форми організації заняття, аналіз джерельної бази та монографій по темі дисертації;

– письмові завдання (тестові завдання, творчі роботи, історичні есе тощо) та їх оформлення відповідно до вимог.

Під час семінарських занять викладач використовує особистісно-орієнтовані технології, засновані на активних формах і методах навчання, інформаційно-комунікаційні технології, що забезпечують активізацію самостійної роботи аспірантів (використання аудіо-, відеопідтримки навчальних занять).

3.1. Лекції заняття

З дисципліни рекомендується проведення 13 лекційних занять, на яких в робочій навчальній програмі кредитного модуля планувати проведення експрес контролів.

Аспіранти об'єднуються у лекційні потоки.

На лекціях розглядаються ключові теоретичні питання дисципліни, закладається підґрунтя для підготовки до семінарських занять, виконання самостійної роботи

Приблизна тематика лекційних занять

№ п/п	Назва теми лекційного заняття
1	Предмет, методологічні основи історичного джерелознавства.
2	Класифікаційні ознаки і критерії класифікації історичних джерел.
3	Міждисциплінарні і міжпредметні зв'язки, значення історичного джерелознавства для наук соціогуманітарного циклу.
4	Джерелознавча критика, її етапи.

№ п/п	Назва теми лекційного заняття
5	Методики пошуку і опрацювання історичних джерел.
6	Основні групи джерел та новітні методики їх дослідження.
7	Джерела з історії стародавніх часів та середньовіччя (IX – XVI ст.).
8	Історичні джерела доби нової історії (XVII – XIX ст.).
9	Особливості джерельної бази історії України новітньої історії (XX ст.).

3.2. Семінарські заняття

З дисципліни рекомендується проведення 7 семінарських занять.

Семінарські заняття проводяться у навчальних групах чисельністю 8-10 аспірантів.

Семінарські заняття мають за мету розвиток у аспірантів уміння обговорювати питання, засвоєння котрих допоможе закріпити знання теоретичних основ навчальної дисципліни, а також встановити зв'язок між теоретичним архівознавством та практикою історичних досліджень для виявлення, опрацювання різних за типом архівних документів й підготовки власних праць

Приблизна тематика семінарських занять

№ п/п	Назва теми семінарського заняття
1	Предмет, методологічні основи історичного джерелознавства
2	Класифікаційні ознаки і критерії класифікації історичних джерел
3	Міждисциплінарні і міжпредметні зв'язки, значення історичного джерелознавства для наук соціогуманітарного циклу
4	Джерелознавча критика, її етапи
5	Методики пошуку і опрацювання історичних джерел
6	Джерела з історії стародавніх часів та середньовіччя (IX – XVI ст.)

3.3. Індивідуальне завдання

З навчальної дисципліни рекомендовано проведення індивідуального семестрового завдання у формі *реферату*.

Метою підготовки реферату є поглиблене вивчення актуальних для фахівців-істориків проблем наукової експертизи та редагування наукових праць. Відповідно до навчального плану, підготовка реферату обов'язкова для здобувачів усіх форм навчання. В разі невиконання або незарахування (0 балів) реферату здобувач не допускається до заліку..

Приблизні теми рефератів:

1. Методологічні засади історичного джерелознавства як напряму наукового знання.
2. Значення джерелознавчих досліджень В. Антоновича, його лекційного курсу з джерелознавства історії України
3. Роль російських і українських вчених у розвитку джерелознавства у другій половині XIX – початку XX ст.
4. Джерелознавчі дослідження І. Крип'якевича, Д. Багалія, М. Петровського.
5. Джерелознавчі центри в СРСР (1930-ті – початок 1990-х рр.): огляд

- діяльності, проблем і здобутків.
6. Розвиток історико-джерелознавчих досліджень в умовах сучасної України.
  7. Діловодна документація як вид історичного джерела.
  8. Періодична преса як історичне джерело, особливості джерелознавчого аналізу.
  9. Нумізматичні джерела, методика їх опрацювання.
  10. Зображувальні історичні джерела: загальна характеристика виду, методика опрацювання.
  11. Картографічні джерела в історичних дослідженнях.
  12. Усні джерела: загальна характеристика методики джерелознавчого аналізу.
  13. Історико-статистичні джерела та методологія їх використання.
-

4. Оцінювання результатів навчання

З навчальної дисципліни семестрова атестація проводиться у виді екзамену.

Екзамен приводиться письмово (усно).

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна рейтингова система і університетська шкала оцінювання.

Для діагностики успішності навчання аспірантів рекомендується застосовувати **екзаменаційний** білет.

Екзаменаційний білет складається із **двох** проблемних питань..

На екзамені аспіранту не дозволяється користуватись додатковим матеріалом (обладнанням).

Зразок екзаменаційного білету та завдання до нього додаються в додатку «**Діагностика результатів навчання**» (додаток А).

5. Рекомендована література

5.1.Базова література

1. Воронов В. Джерелознавство історії України: Курс лекцій / Воронов В. – Д.: Видавництво Дніпропетровського університету, 2003. – 336 с.
2. Джерелознавство історії України: Навч. посіб. / Макарчук С. А. – Л. : Світ, 2008. – 512с.
3. Історичне джерелознавство: Підручник / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська та ін.; Ред. С. В. Головка. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.
4. Конончук І. Джерелознавство: Навч.-метод. посібник / Конончук І. – Ніжин: НДПУ ім.М.Гоголя, 2004. – 88 с.

5.2.Додаткова література

5. Антонович В. Б. Лекції з джерелознавства / Ред. М. Ковальський. – Острог; Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, Національний університет «Острозька академія», 2003. – 382 с.

6. Багалій Д. І. Вибрані праці: у 6 т. / Д. І. Багалій. – Х., 1999. (Золоті сторінки, повне зібр.). Т. 2: Джерелознавство та історіографія історії України / упоряд. В. В. Кравченко. – 2001. – 660 с.
7. Богдашина О. М. Джерелознавство історії України: питання теорії, методики, історії / О. М. Богдашина. – Х.: Сага, 2010. – 212 с.
8. Бурім Д. В. Особові справи українських вчених в Архіві Університету Гумбольдта в Берліні: Зенон Кузеля, Віктор Леонтович, Іван Мірчук / Д. В. Бурім // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 41. – С. 182–187.
9. Великопольська У. Теоретичні аспекти джерелознавства у науковій спадщині Мирона Кордуби / У. Великопольська // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – К., 2007. – Ч. 15. – С. 158–180.
10. Войцехівська І. Н., Дмитрієнко М. Ф. Спеціальні історичні дисципліни // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2012. – Т. 9. – 944 с. : іл. .
11. Гандрабура Н. Я. Україномовна окупаційна преса як джерело з історії нацистської експлуатації населення України (1941–1944 рр.) / Н. Я. Гандрабура // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 38. – С. 338–342.
12. Данильчук В. Р. Остарбайтери з Рівненщини: джерельна база дослідження / В. Р. Данильчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. 37. – С. 265–270.
13. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни: Збірник праць / Я. Дашкевич; упоряд.: Андрій Гречило, Мирон Капраль, Андрій Фелонюк; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Г. Грушевського, Львів. від-ня. – Л.: Піраміда, 2011. – 791 с.
14. Джерела з історії Полтавського полку: (середина XVII–XVIII ст.) / упоряд.: В. О. Мокляк. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. Т. 5: Компюти та ревізії Полтавського полку: «Вѣденіе полку Полтавского о козаках конных и пѣшихъ» 1733 р. (Ревізія 1733 р.). – 474 с.
15. Джерелознавство історії стародавнього світу: метод. рек. до практич. занять / уклад. І. Д. Воротняк. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – 87 с.
16. Джерелознавство історії України // Наукові праці історичного факультету / Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 1999. – Вип. 6. – С. 190–235.
17. Джерелознавство і археографія історії України XVI – першої половини XVII ст. / Дніпропетр. ун-т; Уклад. Ковальський М. – К., 1993. – 102 с.
18. Джерелознавство та історіографія історії України / Редкол.: В. В. Кравченко (голов. ред.) та ін.; Упоряд., вступ. ст., комент. В. В. Кравченко, 2001. – 660 с.
19. Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни: Частина 5 // «Істину встановлює суд історії». – К., 2004. – Т. 2. – С. 469–550.

20. Діанова Н. М. Наративні джерела про діяльність Херсонсько-таврійського архієпископа Гавриїла (Розанова) / Н. М. Діанова // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 41. – С. 203–207.
21. Дудник О. В. Актуальні проблеми джерелознавства і історіографії Уманщини в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників // Поділля у контексті української історії. – Вінниця, 2001. – С. 11–17.
22. Заболотна І. Теоретичні проблеми джерелознавства в науковому доробку Івана Крип'якевича та Мирона Кордуби: порівняльний аспект / І. Заболотна // Вип. 1 (119) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2014. – Вип. 1 (119). – С. 15–19.
23. Звілінський С. О. Радянська революційна мемуаристика 1920–30-х рр. (на прикладі катеринославського істпарту) / С. О. Звілінський // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. 41. – С. 246–253.
24. Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни: Розд. 4 // Україна та Росія: проблеми політичних і соціокультурних відносин. – К., 2003. – С. 497–602.
25. Історіографія та джерелознавство // Збірник праць / Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника. Наук.-дослід. центр періодики. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 587–622.
26. Історія, історіософія, джерелознавство: ст., розвідки, замітки, ессе: іст. зб. / НАН України, Респ. асоц. українців; наук. ред.: В. Ульяновський, Л. Довга. – К.: ІНТЕЛ, 1996. – 353 с.
27. Калакура Я. Володимир Антонович як фундатор українського джерелознавства / Я. Калакура // Четверта академія пам'яті професора Володимира Антоновича, 26–27 березня 1998 року. – К., 1999. – С. 17–25.
28. Калакура Я. Методика опрацювання джерел і літератури в українознавчому дослідженні / Ярослав Калакура // Українознавство. – 2012. – № 2. – С. 54–62.
29. Китиченко Т. С. М. В. Довнар-Запольський та його внесок у розвиток джерелознавства історії України / Т. С. Китиченко // Міжнародна наукова конференція «Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії». – Х., 2008. – Ч. 5, секція 5, 6. – С. 62–67.
30. Ключевський В. О. Курс лекцій по источниковедению / В. О. Ключевский // Сочинения: В 8 тт. – М., 1959. – Т. 6. – С. 5–56; Комментарии. – С. 467–471.
31. Ковальський М. П. Актуальні проблеми джерелознавства історії України XVI – XVII ст. / М. П. Ковальський // Український археографічний щорічник. – Вип. I. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 261–270.

32. Ковальський М. П. Володимир Антонович (1834–1908) і Іван Крип'якевич (1880 – 1967). Спроба історіографічного порівняння в галузі джерелознавства і археографії / Микола Павлович Ковальський // Наукові записки Острозької Академії. – Острог, 1999. – Ч. II. – С. 6–15.
33. Ковальський М. П. Історіографія джерелознавства історії України: Періодизація. Проблематика. Перспективи / М. П. Ковальський // Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи. – Х., 1995. – С. 131–137.
34. Ковальський М. Роздуми над станом і перспективами українського теоретичного джерелознавства / М. Ковальський // Міжнародний Науковий Конгрес «Українська історична наука на порозі ХХІ століття», Чернівці, 2000 р. – Чернівці, 2001. – Т. 4. – С. 139–141.
35. Ковальський М. Проблеми теоретичного джерелознавства в колективній праці кінця ХІХ ст. французьких істориків Ш. Ланглуа і Ш. Сеньобоса / М. Ковальський // Наукові записки / Національний ун-т «Острозька академія». Історичні науки. – Острог, 2002. – Вип. 2. – С. 195–206.
36. Ковальчук О. Історія джерелознавства: предмет та метод дослідження / О. Ковальчук // ІІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». – Луцьк, 2007. – Т. 1. – С. 225–228.
37. Ковальчук О. О. Українське історичне джерелознавство доби романтизму: / Ковальчук О. О. – К.: [б. в.], 2011. – 324 с.
- 38.53. Конта Р. М. “Хроніки НТШ” як джерело до висвітлення етнологічного наукового доробку членів Наукового товариства ім. Шевченка / Р. М. Конта // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. 37. – С. 278–282.
39. Лукашевич О. Філософська герменевтика й проблеми теоретичного джерелознавства / О. Лукашевич // Наукові записки / Кіровоградський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Вип. 15. – С. 214–227.
40. Луценко Є. М. Внесок М. В. Довнар-Запольського в джерелознавство України / Є. М. Луценко // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. – К., 1997. – Ч. 1. – С. 250–252.
41. Міжнародний з'їзд славістів (13; 2003; Любляна). ХІІІ Міжнародний з'їзд славістів, Любляна, Словенія, 15-21 серпня 2003 р. Джерелознавство, історія та культурологія слов'янських народів: доповіді / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Укр. комітет славістів, Дослід.-інформац. центр “Міжслов'ян. ініціатива”. – К.: Ін-т історії України Нац. акад. наук України, 2003. – 62 с.

42. Онопрієнко В. Л. Джерела з історії Українського наукового товариства в Києві / В. Л. Онопрієнко, Т. О. Щербань. – К.: нформ.-аналіт. агентство, 2008. – 352 с.
43. Павленко С. Джерелознавство історії України та проблеми українознавства / С. Павленко // Українознавство: стан, проблеми, перспективи розвитку. – К., 1993. – С. 26–27.
44. Павленко С. Ф. До питання про періодизацію історіографії українського джерелознавства / Павленко С. Ф. // Вісник / Київський нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Сер.: Історія. – К., 2001. – Вип. 54. – С. 17–18.
45. Підгаєцький В. В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ століття : навч. посіб. для іст. ф-тів ун-тів / В. В. Підгаєцький. – Д. : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2001. – 391 с.
46. Подкур Р. Документи органів державної безпеки УРСР 1920 – 1930-х років: історико-джерелознавчий аналіз / Р. Подкур, В. Ченцов – Тернопіль, 2010. – 372 с.
47. Приходько Я. Текст як факт соціальної комунікації (джерелознавство в системі інтелектуальної історії) / Я. Приходько // Ейдос. – К., 2005. – Вип. 1. – С. 77–82.
48. Проблеми архівознавства і джерелознавства: Зб. наук. пр. : До 90-річчя від дня народж. В.І.Стрельського / [Редкол.: В.П.Ляхоцький (голова) та ін.]. – К. : [УДНДІАСД], 2001. – 413 с.
49. Санцевич А. В. Джерелознавство з історії Української РСР, 1917–1941. – К. : Наук. думка, 1981. – 206 с.
50. Світленко С. І. Народництво в Наддніпрянській Україні 60–80-х років ХІХ століття: проблеми історіографії, джерелознавства та археографії : Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. іст. наук. 07.00.06 / Світленко С. І. – Дніпропетровськ, 2000. – 34 с.
51. Скорейко Г. М. Джерелознавство історії України: Навч.-метод. посіб. / Скорейко Г. М. – Чернівці: Технодрук, 2011. – 179 с.
52. Стеценко Н. М. Джерелознавство як теоретична база історико-педагогічного дослідження / Н. М. Стеценко // Педагогічний дискурс. – Хмельницький, 2013. – Вип. 15. – С. 679–682.
53. Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства / Ю. М. Алексеєв, Я. В. Верменич, А. Г. Слюсаренко та ін.; За ред. Ю.М.Алексеєва. – К.: Вища школа, 1993. – 185 с.
54. Теоретико-методологічні проблеми історичного джерелознавства в інформаційному суспільстві // Вісник. Сер. / Дніпропетровський ун-т. – Дніпропетровськ, 2000. – Вип. 8. – С. 38–83.
55. Топографічні описи як джерело з історії грецьких громад України (кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст.) / А. Гедьо // Історико-географічні дослідження в Україні : Зб. наук. пр. – 2006. – Число 9. – С. 347–365.

56. Удод О. Історія повсякденності: питання методології, історіографії та джерелознавства / О. Удод // Актуальні проблеми вітчизняної історії ХХ ст. – К., 2004. – Т. 2. – С. 286–313.
57. Шаблій О. Історико-географічне джерелознавство / О. Шаблій, О. Вісьтак // Історія української географії. – Тернопіль, 2000. – Вип. 2. – С. 7–12.

5.3 Інформаційні ресурси

1. Архівні зібрання України [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/Arch_zibr.php/
2. Демещук А. В. Джерела вивчення історії первісного суспільства. Електронний ресурс: [Режим доступу]: <http://kuprienko.info/demeshhuk-a-v-dzherela-vivchennya-istoriyi-pervisnogo-suspil-stva/>
3. Джерела з історії Стародавнього Сходу. Електронний ресурс: [Режим доступу]: <http://istoryk.in.ua/dzherela-z-istoriyi-starodavnogo-shodu/>
4. Ізборник. Історія України ІХ-ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. Електронний ресурс: [Режим доступу]: litopys.org.ua
5. Історичні джерела та їх використання. Електронний ресурс: [Режим доступу]: www.history.org.ua/?termin=Dyplomatsluzhba_Khmelnytskogo
6. Мемуари сучасників як джерело з історії Української революції. Електронний ресурс: [Режим доступу]: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pviiu/2009_4/2.pdf49. Основні джерела з історії України. Електронний ресурс: [Режим доступу]: <http://readbookz.com/book/200/7592.html>
7. Серія «Спеціальні довідники» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/References/>
8. Усні й письмові джерела історії України. Електронний ресурс: [Режим доступу]: gufer.net/history/677-usn-y-pismov-dzherela.html

ДІАГНОСТИКА
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
 з навчальної дисципліни
«ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО»

Зразок екзаменаційного білету

(Форма N Н-5.04)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
 «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти _____ **третій (освітньо-науковий)** _____
(назва ступеня)

Спеціальність **032 Історія та археологія** _____
(код і назва напрямку підготовки)

Освітня програма **Історія та археологія** _____
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна **Історичне джерелознавство** _____
(назва)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1 *Питання з I блоку питань*

2 *Питання з II блоку питань*

Затверджено на засіданні кафедри **Історії** _____
(назва кафедри)

Протокол № _____ від « » _____ 20   р.

Завідувач кафедри _____ **Костилєва С.О.** _____
(підпис) (Прізвище та ініціали)

ПИТАННЯ для формування екзаменаційних білетів *

Питання I з блоку питань

1. Предмет та завдання історичного джерелознавства.
2. Становлення та етапи розвитку історичного джерелознавства.
3. Методологічні основи історичного джерелознавства.
4. Завдання та функції історичного джерелознавства.
5. Поняття структури історичного джерелознавства.
6. Місце історичного джерелознавства в системі спеціальних галузей історичної науки.
7. Основні компоненти історичного джерелознавства.
8. Спеціальні історичні дисципліни в структурі джерелознавства.
9. Визначення поняття «історичне джерело».
10. Походження історичних джерел та їх соціальні функції.
11. Основні етапи розвитку джерелознавчих знань.

12. Зовнішня і внутрішня критика історичного джерела.
13. Джерельна база історичних досліджень.
14. Поняття джерельної інформації та її структури.
15. Джерело первинної та вторинної інформації.
16. Співвідношення понять «історичне джерело» та «історичний факт».
17. Поняття класифікації джерела, її завдання і значення.
18. Класифікаційні ознаки і критерії класифікації історичних джерел.
19. Узагальнюючі та прикладні класифікації історичних джерел.
20. Класифікація джерел з історії України.
21. Поняття «тип», «клас», «рід», «вид» і «різновид» історичних джерел.
22. Співвідношення понять «класифікація» і «систематизація» історичних джерел.
23. Поняття «масові джерела», особливості їх джерелознавчого аналізу.
24. Джерельна база, її рівні та структура.
25. Первісна (початкова), реальна і потенційна джерельна база.
26. Наукова критика історичних джерел та її структура.
27. Поняття методики історичного джерелознавства.
28. Етапи роботи з історичними джерелами.
29. Методика пошуку та виявлення джерел.
30. Дослідження джерел.
31. Джерелознавча критика.
32. Методика роботи з масовими джерелами.
33. Джерельна та джерелознавча евристика.
34. Співвідношення понять «оригінальність», «автентичність», «вірогідність» джерела та методи їх виявлення.
35. Типи джерелознавчих досліджень.
36. Основні стадії вивчення джерел.
37. Співвідношення термінів «джерельна база» і «джерелознавча база».
38. Загальний огляд речових джерел із української історії.
39. Нумізматичні джерела.
40. Релікти та пам'ятки архітектури як історичне джерело.
41. Загальний огляд зображувальних джерел з української історії.
42. Графічні книжкові зображення.
43. Портретні зображення як історичне джерело.
44. Жанрові та історичні зображувальні джерела.
45. Кінофотовідеодокументи (аудіовізуальні).

Питання II з блоку питань

46. Картографічні джерела.
45. Боністичні джерела (зображувальний аспект).
46. Народні картинки.
47. Усні джерела.
48. Прозові усні джерела.
49. Віршовані усні джерела.
50. Історичні усні твори.
51. Загальна характеристика лінгвістичних джерел.
52. Антропонімічні джерела.
53. Топонімічні джерела.
54. Слова іншомовного походження як лінгвістичні джерела.
54. Писемні джерела.
55. Літописи як історичне джерело.
56. Характеристика актів як виду історичних джерел.
57. Статистичні джерела.
58. Судово-слідчі документи.
59. Документи громадських об'єднань та політичних партій.
60. Джерела особового походження (его-документи).

61. Мемуари як історичне джерело.
62. Щоденники як історичне джерело.
63. Специфіка приватного листування як джерела.
64. Джерельна цінність автобіографії.
65. Періодична преса як історичне джерело.
66. Специфіка радянської періодики як історичного джерела.
67. Самвидав як історичне джерело.
68. Етнографічні джерела.
69. Цифрові історичні джерела.
70. Діловодні та нормативні джерела.
71. Матеріали соціологічних досліджень як джерело.
72. Архівні джерела.
73. Становлення Національного архівного фонду.
74. Формування архівної системи та діяльність провідних архівів України.
75. Основні принципи архівного комплектування документальних матеріалів.
76. Документознавство як наука.
77. Поняття документальне джерело, його функції, властивості, ознаки.
78. Книга як вид документу, її функції та властивості.
79. Класифікація архівних документів.
80. Музейні фонди України як історичні джерела.
81. Архівні документи як основа дослідження історії України: загальний огляд та характеристика.
82. Документи державних органів влади як історичне джерело.
83. Біографії видатних історичних персоналій як складова джерелознавства історії України.
84. Документальні джерела з регіональної історії України.
85. Преса як масове джерело.
86. Основні групи джерел з стародавньої історії України.
87. Основні групи джерел з середньовічної історії України.
88. Основні групи джерел з історії України XVIII–XIX ст.
89. Основні групи джерел з історії України XX ст.
90. Основні групи джерел з новітньої історії України

РОЗРОБНИКИ:

зав. каф. історії; проф., д.і.н. ; Костишева Світлана Олександрівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Перелік питань до Модульної контрольної роботи (МКР)

Зразок завдання до МКР

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва напрямку підготовки)

Освітня програма Історія
(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна Історичне джерелознавство
(назва)

Модульна контрольна робота. ЗАВДАННЯ № _____

- 1 *Питання з I блоку питань*
- 2 *Питання з II блоку питань*
- 3 *Питання з III блоку питань*
- 4 *Питання з IV блоку питань*

Викладач _____ *Ім'я ПРИЗВИЩЕ*
(підпис) (

ПИТАННЯ для формування завдань на МКР*

Питання I з блоку питань

1. Предмет і об'єкт, завдання історичного джерелознавства як науки і навчальної дисципліни.
2. Методологічні засади, понятійний апарат історичного джерелознавства.
3. Основні етапи становлення і розвитку джерелознавчих знань. дослідження.
4. Наукова класифікація історичних джерел, її завдання.
5. Класифікаційні схеми та їх застосування в історичних дослідженнях.
6. Характерні помилки класифікації історичних джерел.
7. Структурно-логічна схема вивчення історичного джерелознавства.
8. Значення історичного джерелознавства для наук соціо-гуманітарного циклу.
9. Зв'язки історичного джерелознавства і дисциплін технічного циклу

Питання II з блоку питань

1. Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання.
2. Основні складові аналітичної критики.
3. Синтетична критика джерел.
4. Методика використання масових джерел
5. Поняття методики історичного джерелознавства
6. Методика пошуку та виявлення джерел
7. Дослідження джерела та його наукове використання

Питання III з блоку питань

1. Найдавніші писемні пам'ятки
2. Джерела з історії Київської Русі, Галицько-Волинського князівства
3. Літописання Литовсько-Польської доби
4. Історичні джерела козацько-гетьманської України (середина XVII–XVIII ст.)
5. Джерела з історії України кінця XVIII–XIX ст.
6. Основні комплекси історичних джерел доби УНР, ЗУНР, Української Держави
7. Історичні джерела радянського періоду.
8. Джерела з історії України доби незалежності (від 1991 р.).
9. Програмні документи українських політичних партій та об'єднань як історичне джерело.
10. Топографічні описи українських земель як історичне джерело

Питання IV з блоку питань

1. Об'єктивно-суб'єктивна природа історичного джерела
2. Визначальні критерії класифікації писемних джерел.
3. Зробіть класифікацію джерел вашої наукової роботи.
4. Зв'язки історичного джерелознавства і спеціальних історичних дисциплін.
5. Визначте найбільш поширені класифікаційні схеми і вкажіть на їх прикладне значення
6. Методика використання масових джерел
7. Основні етапи розвитку методики джерелознавства у світі та в Україні
8. Дайте загальну характеристику речових джерел та покажіть їх інформативну цінність для вивчення історії України
9. Доведіть цінність зображувальних джерел для розкриття проблем історії України.
10. Опишіть основні, найбільш характерні ознаки та особливості літописів як історичного джерела.
11. Дайте характеристику джерел особового походження. В чому полягають особливості їх використання?
12. Визначте структуру та складіть перелік писемних джерел з теми своєї наукової роботи. Проаналізуйте скільки різновидів джерел він охоплює